

~~2074~~ 3 R 22676

Kufe=Habits.

Armas hull, la tena lind,
Arota la wara mind,
Mulle me lde tuletta,
Et pean hooljast' oppima.

—
Aolmas trükk.

—
Tallinnas 1894.

R. Busch'i raamatukaupluse kuluga trükitud.

Gesti feele tähestik.

A b d e g h i j k l m n
 o p r s t u w ä ö ü

A B C D E F G H

I J K L M N O

P Q R S T U V

W X Y Z

Tallinnas.

R. Bujch'i raamatukaupluse kuluaga trükitud.

1894.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 1 Сентября 1894 г.

ENSU TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

50 159

o u n r n s u o o

un iu i u n ia go

i e o
oi in in o

i o e o e i o i

e ei oi oi moe e

o m m xi o mo n u o r i

2.

u a n

u a n

a o u e n i n u a

ae ai n u i u i nu,

a ni, ni na,

ai ui nui.

3.

m *m* r *r*

i e o u n m a r m m a

me ri, o ra, o ma, i me,
e ma, mu re, rein,

rein.

4.

S s **f** f

r n m u a o e i s s a ja
su so s sai soe sea ja ri
mis su e=ma ni=mi on?

mari

5.

b

p

re-ba-ne, *rebane.*

ne ba pa re i e o u a n m r b p

ſ j pai, poe, ſaeb, ſoeb, re=ba=ne,
ro=pa=ne, a=bi, ſa=pi, no=be, no=pi,

6.

w *w* **l**

we wa wi la le li ſ p m r b u a
n o i e wui wai lai loe wa=li, na=li,
pa=li, oli, wo=li, wa=la, laim, waim,

laim, waim.

7.

g *g* **f** *h*

w e g o u a f n m r ſ j b p i l
g palg, palk, ſulg, ſolk, furg, furf,
org, orf, rong, ronf,

rong, ronk.

8.

d *d* **t** *t*

kyld, kult, umuld, o mult, raltu wald, r

lind, lint, waid, wait, laud, laut, aed,
ait, fild, filt, fund, fant, furd, furt,

hord, hurt.

9.

ä ã ö ü

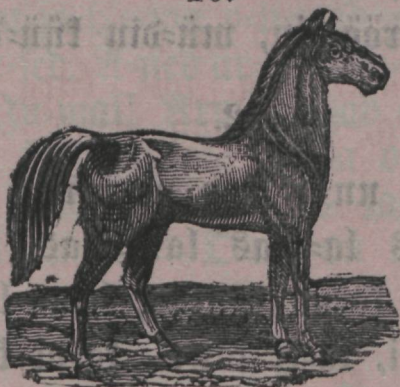
ä á ö ü

ä d f t s ð r ü m w äi, kái, tói,
föi, löi, öis, pöis, föis, wöid, pöid,
mü-ra, tü-ma, tilf, tulf, filt, fült.

10.

h

h

i

i

ho-bu-ne, *holune.*

jalg, ja, jah, noh, jõi, jäi, tu=ri, ka=
 bi, jälg, s k l t e u, suk=su, tu=le!
 härg, järk, a b d e g h i k l m n
 o p r s s t u w ä ö ü

harakas, jalakas.

11.

a aa i ii e ee u un o oo ä ää ö öö
 ö öö ü üü kas kaas, kes kees, mis
 siis, pits piits, kus kuus, ko=li koo=
 li, kä=rin, kää=rin, mödu mõõ=du,
 rö=gin röö=gin, mü=din küü=din.

12.

m mm n nn l ll p pp r rr k kk t tt
 s ss s ss la=mas lam=mas, ja=ma
 sam=mas, ka=na kan=na, li=na lin=na,
 ka=li kal=li, ta=li tal=li, ka=pi kap=pi,
 ke=pi kep=pi, wa=ras war=ras, kofk
 ko=ka, tutt tu=ti, ja=si jas=si, kas kass.

13.

S i j E e

Zaan. Sü=ri. S=me=lit. S=ni=me=ne.
 Sõ=gi on lai. Su=ba ma nä=gin.
 Su=han, tu=le sii=a! Su=ku, ä=ra nu=ta!
 E=ma arm ja i=ja hool. E=sel on hall.
 E=mis ma=gab õu=es. E=la häs=ti!

Ederwale hea, maijale magus.

14.

A a A D o O

Aa=dam ja Ee=wa o=li=wad e=si=me=fed
 i=ni=me=fed. A=ned ar=mas=ta=wad wett.
 Ai=ta Su=mal! Arm jõu=ab e=nam kui
 hirm. Drg on lai. D=da on te=raw.
 D=raw hüp=pab. D=ras kas=wab ja
 hal=jen=dab. D=nu on ri=kas.

15.

U u U ü U

U=ba õit=jeb. Uur tif=sub. Uu=lits on

lai. U-ni on ma-gus. U-du on niis-fe.
 Üm-mar-gu-ne laud. Üür on kal-lis.

Uks käsi peseb teist.

16.

W w W W Q I L

Lõ-wi. Lõ-wi.

Lõ-wi uur-rab. Lam-mas mää-gib.
 Wõi on kol-la-ne. Wa-ras. War-ras.

17.

M m M n N

Mart kün-nab. Ma-ri lau-lab. Maa-
 fi-kad on ma-au-sad. Nad kas-wa-wad

met=jas ja ai=as. Nõges kõr=we=tab.
 Nu=ga löi=tab. Nälg on ki=be.

Murra wae=fele oma leiba.

18.

Ä Ä Ö Ö Ö

Ää=ri wee=ri möö=da. Ämb=lik teeb
 wõr=ku. Ä=ra nae=ra! Ö=de, ö=pe=ta
 mind lu=ge=ma! Öis on ke=na. Öö=
 pit lau=lab. Öö on pi=me.

Endfad on rahulised.

19.

D D Z t T

T G A D U ü W L M N Donn
 on We=ne=maa jõ=gi. Dres=den on
 Saf=si ku=ning=rü=gi pea=linn. Loo=
 mas on me=he ni=mi. Tu=li põ=leb.
 Tuff suit=seb. Tuul pu=hub. Tüür=gi=
 maa on pal=ju soo=jem kui mei=e maa.

Tarkus on kallim kui rikkus.

20.

G G R R

g

r

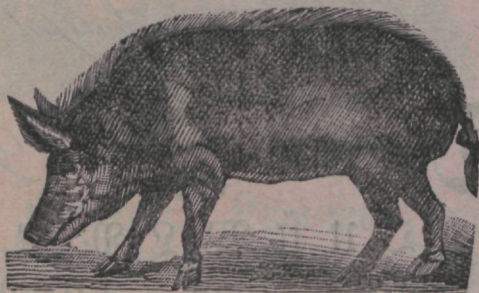
Gloo=bus on maa fu=ju. Gol=ga=ta
on pü=ha pait. Raks näu=gub. Roer
han=gub. Rell lööb raks. Rurt ei
kuu=le. Ra=li on ha=pu.

21.

S S R R

s

r

Si-ga. Si-ga.

Sant lau=lab. Supp on soe. Sääst
pi=ri=seb. Suits teeb sil=mad hai=geks.
Rein kün=nab. Rastw han=gub. Re=
ba=ne on ka=wal loom.

22.

B *B* **ß** *P*
 b p

Ber=lin on Sak=ja=maa pea=linn. Bel=gia ja Hol=lan=di on naab=ri=rii=gid. Pilt on ke=na. Part u=jub. Pee=ter. wi=liS=tob. Pa=di on peh=me. Paa=di-ga söi=de=tak=se.

Pea tektud pillapalla.

23.

S *s* *H*

Ä Ö Ö D T G K S R B P Ha=ri. Har=ju=ta=me weel üht ja teist tük=ki. Siir hüp=paS, kaS kar=gas, wa=na ka=ru löi trum=mi.

Harjutus teeb meistriks.

Aa Bb Cc Gg
Aa Bb Cc Gg

...mil=ngq nom=nt=Ind na ni
 ...ir=dant na di=ml=Kt LI
 ...u renk nu=ij
 ...na ja=nt=

Mm Nn Oo Pp Rr
Mm Nn Oo Pp Rr

Ss Tt Uu Ww
Ss Tt Uu Ww
 ...ä ...ö ...ü
 ...ä ...ö ...ü

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25.

„Jüts ae! Tule siia!“ hüüdis ema. „Säh, siin annan sulle lugemise-raamatu. Wõta kätte ja loe, mis seal sees on!“

Laps waatas raamatu sisse ja ütles: „Oh ema, seda ma ei wõi teha; see on wäga raske!“

„Katsu aga, lapsuke,“ ütles ema. „Ega puu ühe laastuga ei lange!“ —

Jüts luges ühe sõna ja weel ühe sõna ja siis weel ühe sõna. Ta läks rõõmu pärast punaseks kui päewa poolt õun. Tema luges nüüd jäneseft, rebaseft ja ka lõwift. Oh ja kallid aeg! See oli rõõm.

J. Kruus.

26.

Jänes.

Jänes elab põllu peal ja metsas. Tal on pikad kõrwad, lühike saba ja ümmargune pea. Tema kuuleb hästi ja jookseb wiledasti. Jänese esimesed jalad on lühemad kui tagumised. Selle pärast wõib ta ülesmäge paremine jooksta kui allamäge. Sagebastei teeb ta kiffi ja waatab enese ümber. Jänes magab lahtiste silmadega. Tema on wäga arg loom, ja selle pärast sõimatakse teda „argpüksiks“. Wäikeft krabinat kuuldes pühib ta metsa. Temal

on palju waenlasti, nõnda kui: lütid, koerad, rebased, hundid, kullid ja weel mõned muud loomad.

Jänese toit on rohi, ristikein, oras ja kapsad. Kui nälg käes, siis lepib ta ka haawa oksste ja koorega. Dunapuu-aias wõib ta suurt kahju teha. Tema liha sööakse; nahast tehakse mütsisid ja karwadest wilti.

J. Kruus.

27.

Jänese õhtamine.

Oh kui raskest on mu päetwad!

Seda kõik mu wennad näetwad.

Mind kui lindu püüetakse,

Sagedast' ka müüetakse.

Täna sai mind jääger näha,

Püüdis mulle tüli teha;

Ütles: „Hurdad, minge sinna!

Jänes kargab sinna, tänna;

Nahk ja pea saab teile antud.

Liha, see saab mõisa kantud!

Kui ma kuulsin seda juttu,

Kargasin siis õige ruttu;

Tahtsin end küll ära peita,

Koerad hoopis kaugel' jätta.

Siisgi nad mind kinni wõtsid,

Jäägri juurde jälle tõtsid.

Kui mind jäägri juurde toodi,

Sadulasse warsi poodi;

Wiidi mõisa herra ette;

Pärast anti koka lätte. —

Küll ma kofka palusin,

Haledasti hulusin:

„Armas kott, ja rasvamokk!
 Jääger on nii loll kui fokk!
 Võiks ta hurbad hulluks jääda,
 Rahwas teda wälja naerda!
 Ma ei ole paha tein'd, —
 Drasel küll olen käin'd,
 Saatwa oksti närinud,
 Metsa nõnda harinud.“

Viimaks sündis suurem häda,
 Sest et kott ei kuulnud feba;
 Poos mind üles warna otša,
 Naša, see ta wiiskas metsa.
 Kui ta minu nähta nülgis,
 Tuhat tulist wälja sülgis.
 Pärast prae-warda pani,
 Rüpsetas mind nii kui ani.
 Bandi tina-waagna peale;
 Kuulsin kord weel jäägri heale:
 „Jänes laua peale tooge,
 Slut tema terwi'ks jooge!“ C. W. Freundlich.

28.

Rebane.

Rebasel on punane karw, suur karwane saba,
 pikk teraw nina ja kikkis kõrwad. Ta elab maa
 sees, kus tema pojad pehme aseme peal magawad
 ja wanadest suure hoolega toidetud saawad. Sage-
 dasti tulewad nad ka oma loopast wälja päikese
 paistele ja mängiwad siis wäga kenasti.

Rebase toit on jänesed ja kõiksugu mets- ja
 kobulinnud, keda ta suure kawalusega püüda mõis-

tab. Seepärast ütleb rahwas mõnest kavalast inimesest: Ta on kaval kui rebane! C. R. Jakobson.

29.

Lõwi.

Lõwi on elojate kuningas. Tema on kasside feltst. Tal on ümmargune pea. Nägu, kael ja olad on suure lataga kaetud. Reha tagumisel poolel on lühike karw. Saba otsas on suur karwotutt. Lõwil on imekspanemise wäärt teraw kuulmine ja nägemine. Tema jõud on nii suur, et ta üheainsa käpa ehk jaba hoobiga suure elaja maha wõib lüüa. Ruda kass hiirega, nõnda wõib lõwi hobuse wõi härjaga mängida. Päewa ajal on ta wäga laisk ja magab paksu rägastiku sees. Widenewiku ja öö ajal täib ta jahil peal. Oma ettewõtmist kuulutab ta hirmus lõwa mõirgamisega. Seda kuuldes jääwad kõik teised loomad wagusi ja põgenewad, kuhu keegi saab. Iseäranis jõgede ja hallikate ääres, kus teised loomad joomas käiwad, waritseb ta oma saaki. Hobused, metsjärjad ja kitsed on tema kõige armsam toit. Lõwi lihhal on wänge magu. Tema nahast tehtakse tekkisid. J. Kruus.

30.

Waleli karjapois.

Wallatu karjapois hirmutas teisi karjalapsi tihti seal, kus tal sugugi häda ep olnud. „Hunt! hunt!“ kisendas ta kõigest hingest, ja kui nüüd teised talle

appi tõttasivad, siis 'polnud hunti kusagil, wallatu karjapoiss aga hirmitas see üle, et oli teisa petta saanud.

Juba mitu korda oli tal sarnane rumal nali hästi läinud. Viimaks pidi ta seda ometigi walustasti kahetsema. Ühel päewal tuli hunt tõesti karja hulka. „Appi, appi!“ wennad!“ hädaldas ta nüüd suures ahastuses. „Hunt on seal. See on tõesti hunt!“

Teised karjalapsed kuulsivad küll ta appihüüdmist, arwasivad aga, et ta jällegi petab ja ei läinud teda mitte enam waatama, ning hunt murdis hulga lehma ja lambaid maha.

Kes korra waletab, selle juttu ei usta mitte enam, kui ta ka tõtt peaks rääkima.

31.

Tee niisamuti!

Lilli rääkis ikka tõtt. Tegid ta wahest midagi, mis mitte õige ep olnud, siis läks ta ise koha isa ema juurde, tunnistas oma süüd, palus andeks ja tõotas edespidi parem laps olla.

32.

Hirmus mees.

Wäike Aadu oli väga arglik. Shtu hilja pidi ta kord teise peresse minema. Kuu paistis heledasti. Nii pea kui ta uksest wälja sai, näeb ta oma kõrwal suurt musta meest seinä najal seiswat. Hirmuga

kargab ta kõrwale; must mees hüppab ka edasi ja jääb palju wäiksemaks. Nadu kisendab mis kole ja katsub tuppa tagasi jooksta. Mees hüppab ka ukse poole ja paisub suuremaks. Risa peale tuleb isa wälja ja leiab poja läwe pealt maast, hirmu pärast pool-surnud. Wiimaks kogeleb ta wähe mustast mehest, kes õues olnud. Seal saab isa etsitusest aru. Ta wõtab poja kae kõrwale, wiib teda ukse ette ja näitab talle, et hirmus mees keegi muu 'pole olnud, kui tema enese wari.

33.

Ahne koer.

Koer oli tüti liha leidnud ja jooksis sellega läbi loigu. Selge wee peal nägi ta enese warju. Ta pidas seda teiseks koeraks, kel ka lihatusk suus. „Dot', see tarwis tal kaeft ära wõtta,“ mõtles ahne koer. Ja järsku kahmas ta teise liha järele. Seal juures kukkus tal see lihatusk hammaste wahelt wette, mis tal enesel oli, ja see, mida ta püüdis, oli ka korraga kadunud.

Ole sellega rahul, mis sul on: suur tükk ajab suu lõhti.

34.

Ole auus.

Zuku leidis tee pealt noa. Sel oli tats tera ja luust pea. Ta rõõmustab leiduse üle, jooksis Atsi juurde ja ütles: „Waata, Ats, mis ma leidsin!“

Seal tuli wõdras mees, see waatas maas ümber, nagu otsiks ta midagi. Juku nägi seda. Ta läks mehe juurde ja küsis: „Dlete midagi ära kaotonud?“ „Jah, noa kabe teraga ja luust peaga,“ rääkis mees. „Siin ta on,“ ütles Juku. Mees tänas ja läks. Juku lippas Atsi juurde tagasi. „Miks ei pidanud sa nuga omale!“ küsis Ats. „Ei,“ ütles Juku, „mis ma leian, ei o'le minu.“

Leidust salgada, on niisama kui wargus.

35.

Peeter ja koer.

Peeter luustis küla wahel. Naabri-pere koer oli ta seal ja haukus. Seda ei tahtnud Peeter kannatada. Ta tõukas koera jalaga. Koer sai wihaseks ja hammustas Peetri sääre weriseks. Peeter kisendas ja kaebas lugu isale. Isa kuulas teistelt järele, mikspärast koer Peetert hammustanud. Need kostiwad, Peeter olla koera enne jalaga tõuganud. „Sa oled ise süüdlane,“ ütles isa, kui koju tuli. „Miks oled sa koera tõuganud!“ „Aga ta haukus enne mu peale,“ wastas Peeter. Isa aga ütles: „Tegi siis haukumine sulle nii wäga kurja?“

Si pi edespidi sarnast wäikest wigat rahuga kannatama.

U i s a.

Meie Kristiusu õpetuse wiis peatükki.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käsk.

Mina olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrwas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja Tema peale lootma.

Teine käsk.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime ilma asjata suhu wõtma, sest Issand ei jäta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjasti pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie Tema nime juures mitte ei nea, ei wanny, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, tiidame ja täname.

Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Meljas käst.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaib ei põlga ega wi-
hasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

Wiies käst.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtigi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame, ja temale head teeme kõige ihu häda sees.

Kuues käst.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasiinasti ja puhtasti elame kõnebe ja tegude sees; ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ega wara ei wõta, kawala kauba, ega petise tödga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswata ja hoida

Naheksas käsk.

Sina ei pea mitte ülekohut lunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ei peta, keelt ei pekka ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostaame, kõik head temast kõneleme, ja kõik asjad heaks kääname.

Üheksas käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kawalusega ei püüa, ega õiguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele wõiks pidada.

Kümmes käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weikseid ega muud, mis tema pärast on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weikseid ära ei awatele, ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad, ja teewad mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistsinatšist käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, sinu Jumal, olen püha wiisaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, kes mind wihtawad. Aga neile, kes mind armastawad, ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes needsinatšed käsud üle astuwad; seepärast peame meie Tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinatšete käskude vastu tegema. Aga Tema töötab armu ja kõik head kõikidele, kes need käsud peawad, seepärast peame meie Tema ka armastama, Tema peale lootma ja hea meelega Tema käsku mööda tegema.

Teine peatükk.

Pühast Kristinusust.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, kõige wägewama taewa ja maa Looja sisse.

Teine õpetus.

Kralunastamisest.

Mina usun Jesuse, Kristuse, Jumala ainu Poja, meie Issanda sisse, kes on jaadud Pühast waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, — alla läinud põrguhauda, kolmandal päewal jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõige wägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun püha Waimu sisse, üht püha ristitogudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu.

Kolmas peatükk.

Pühast Isa=Meie palvest.

Meie Isa, kes Sa oled taewas, pühitsetud saagu Sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid kiufatuse sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest Sinu päralt on riik, ja wägi ja auu igawesti. Amen.*)

Neljäs peatükk.

Pühast ristimisest.

Mis on ristimine?

Ristimine ep ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud, ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: Minge ja õpetage kõik rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, ja Poja ja püha Waimu nimel.

*) Amen tähendab nii palju kui: see on tõesti tõsi! ehk: see peab sündima.

Viies peatükk.

Pühast altari sakramendist.

Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leitva ja wiina all meile ristirahwale süüa ja juua, Kristusest enesest seatud.

Kus see on kirjutatud?

Mõnda kirjutawad pühad ewangelistid, Matteus, Markus, Lukas ja püha Paulus: Meie Issand Jesus Kristus sel öösel, kui teda ära anti, wõttis leitva, tänas, murdis, ja andis oma jüngritele, ja ütles: wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks. Selsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusöömaaega, tänas ja andis oma jüngritele ja ütles: wõtke, jooge kõit sealt seest, seefinane karikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja mitme eest ära wala- takse pattude andeksandmiseks, seda tehke, nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks.

Jõulu õhtul.

Wõõrad tähed.

C c *C c* (tse) räägitakse kui pehme k:
Carl, Columbus, Cornelius; aga e, i, ä, ö ees
kui tse: Centner, Sicilia, Cäsar.

Ch ch *Ch ch* (tse=ha) räägitakse kui
kõwa h ning sh, sõna alguses ka kui k: Chaldäa,
Chiwa, Christus, Koch, Charlotte.

F f *F f* (ehw) räägitakse kui kõwa w:
Friedrich, Ferdinand, geografia.

Z z *Z z* (tset) räägitakse kui kõwa ts:
Zion, Zeitung, Lazarus.

V v *V v* (fau) räägitakse muus keeltes
kui w: Viktor, aga Saksa keeles kui f: Vater.

Sch sch *Sch sch* (es=tse=ha) heli
ei ole wõimalik tähendada, seda lase omale ette
rääkida: Schiller, Schubert, schön.

Qu qu *Q q* (ku) räägitakse kui kw:
Quarta.

X x *X x* (iks) räägitakse kui ks:
Alexander, Felix, Xeres.

Y y *Y y* (üpsilon) räägitakse kui ii, aga
sõna alguses täishealelise ees kui j: hywä, York.

Ladina keele tähed.

Aa Bb Cc Ch ch Dd Ee Ff Gg Hh

Ia Bb Cc Ch ch Dd Ee Ff Gg Hh

Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Si Sj Sk Sl Mm Nn Do Sp Sa Sr

Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Ää Öö Üü

Ää Öö Üü

Kirja märgid.

, komma, lühike kinnipidamise märk. — ; jekoolon, pikem kinnipidamise märk. — : kolon, näituse märk. — . punkt, lõppemärk. — ? küsimise märk. — ! õhlamise märk. — „ jutumärgid. — O □ klamrid, fulgumise märgid, mille wahete seletataw sõna ehk ütetus pandakse. — ' kustutusmärk. — — mõtlemise märk. — - ehk = ühenduse ehk lahutuse märk. — :: kordajad märgid, mis sõna ehk ütelist, mille järel nad seisawad, weel teist korda kätsewad lugeda ehk laulda. — * † tähenduse märgid, mis selle sõna juurde pandakse, millest wäljaspool kõnet pikemalt tahetakse rääkida. — § paragrahw ehk jaomärk. —

Arvu-tähed ehk numbrid.

	*	**	**	***	***	****
*	*	*	**	**	***	****
1	2	3	4	5	6	7
üks	kaks	kolm	neli	viis	kuus	seitse
	****		****		****	
	****		****		****	
	8		9		10	
	kahetsa		üheksa		kümme	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Ladina ehk Rooma numbrid.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX				
13	14	15	16	17	18	19	20				
XXI	XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC	C			
21	30	40	50	60	70	80	90	100			
CC	CCC	CD	D	DC	DCC	DCCC	CM	M			
200	300	400	500	600	700	800	900	1000			

Rehkendusmärgid.

- + (plus) kokkuarvamise märk; $6+2$ tähendab kuus ja kaks.
- (minuss) mahaarvamise märk; $9-3$ tähendab 9-st wõta 3 ära.
- × kaskwatamise märk; 5×4 tähendab 5 korda 4.
- : jagamise märk; $2:10$ tähendab 2 on 10 sees.
- = wõrdlemise märk; $5 \times 3 = 8$ tähendab 5 ja 3 on 8 ehk $10-3 = 7$ täh. 10-est 3 ära jääb 7; $5 \times 5 = 25$ täh. 5 kord 5 on 25; $4:20 = 5$ täh. 4 on 20 sees 5 korda.

Wene keele tähed.

Trüki-tähed. Kirja-tähed.

Kõla.

Nimed.

Suured. Väikesed. Suured Väikesed.

А	а	<i>Aa</i>	a	a
Б	б	<i>Bb</i>	be	be
В	в	<i>Vv</i>	w	we
Г	г	<i>Tr</i>	g	ge
Д	д	<i>Dg</i>	d	de
Е	е	<i>Ee</i>	je	e
Ж	ж	<i>Msic</i>	sh	sche
З	з	<i>Zz</i>	i	je

И	и	<i>U u</i>	i	ii
І	і	<i>Y i</i>	i	ii
К	к	<i>K k</i>	f	fa
Л	л	<i>L l</i>	l	el
М	м	<i>M m</i>	m	em
Н	н	<i>N n</i>	n	en
О	о	<i>O o</i>	o	o
П	п	<i>P p</i>	p	pe
Р	р	<i>R r</i>	r	er
С	с	<i>S s</i>	ff	(fōwa) esſ
Т	т	<i>T t</i>	t	te
У	у	<i>U y</i>	u	u
Ф	ф	<i>F f</i>	wh	ehw
Х	х	<i>X x</i>	hh	(fōwa) hha
Ц	ц	<i>U u</i>	ts	tſe
Ч	ч	<i>Y r</i>	tſh	tſche
Ш	ш	<i>U u</i>	ſch	ſcha

Щ	щ	Ш ш	schtsch	schtscha
Ъ	ъ	Ъ ъ	jerr	(tolata kōwamārk)
Ы	ы	Ы ы	ōi	jerōi
Ь	ь	Ь ь	jeerj	(pehme mārĭ)
Ѣ	ѣ	Ѣ ѣ	je	jätj
Э	э	Э э	e	e
Ю	ю	Ю ю	ju	ju
Я	я	Я я	ja	ja
Ө	ө	Ө ө	wh	whitaa
Ү	ү	Ү ү	i	ischitsa
Й	й	Й й	j	i-skratfoi

Wene arwusōnad.

1 **Ѹ**одинъ, одна, одно, 2 два, двѣ, 3 три, 4 четьре, 5 пять, 6 шесть, 7 семь, 8 восемь, 9 девять, 10 десять, 11 одиннадцать, 12 двѣнадцать, 13 тринадцать, 14 четырнадцать, 15 пятнадцать, 16 шестнадцать, 17 семнадцать, 18 восемнадцать, 19 девятнадцать, 20 двадцать, 30 тридцать, 40 сорогъ, 50 пятьдесятъ, 60 шестьдесятъ, 70 семьдесятъ, 80 восемьдесятъ, 90 девяносто, 100 сто.

1 *одинъ*, 2 *два*, 3 *три*.

Jõulu õhtul.

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Küll armsasti sa hülgad!
 Su küljes küünlad säravad,
 Ja jõulu-kingid paistavad.
 Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Küll armsasti sa hülgad!

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Sust igati saab rõõmu.
 Su juures lapsed laulavad,
 Ja rõõmsast' andeid ootavad.
 Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Hommiiku laul.

Wiisil: Jumal maa ja taewa Looja.

Sinu nimel ärkan üles,
 Sulle laulan kiitust ka:
 Ranna mind sel päewal süles,
 Annista mind armuga.

Sina minu Jeesuke,
 Mina Sinu lapsuke!

(Kõrber.)

Õhtu laul.

Selsamal wiisil:

Wõta mind Su tiitwa alla,
 Helbe kallis Jeesuke;

Minu peale armust wala
 Oma Waimu rohkeste!
 Ole Sina minuga,
 Kui ma lähen hingama.

(Kõrber).

Palwe enne söömist.

Tule, Issand, meile wõdraks,
 Önnista, mis andnud Sa! Amen.

Palwe peale söömist.

Tänage Issandat, sest Tema on hea ja Tema
 heldus kestab igawesti! Amen.

üts=tord=üts.

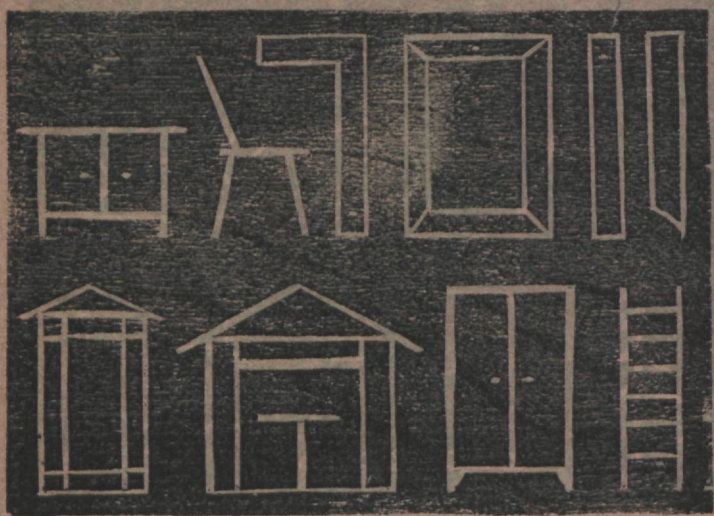
1 ford 1 on 1	1 ford 2 on 2	1 ford 3 on 3
2 " 1 " 2	2 " 2 " 4	2 " 3 " 6
3 " 1 " 3	3 " 2 " 6	3 " 3 " 9
4 " 1 " 4	4 " 2 " 8	4 " 3 " 12
5 " 1 " 5	5 " 2 " 10	5 " 3 " 15
6 " 1 " 6	6 " 2 " 12	6 " 3 " 18
7 " 1 " 7	7 " 2 " 14	7 " 3 " 21
8 " 1 " 8	8 " 2 " 16	8 " 3 " 24
9 " 1 " 9	9 " 2 " 18	9 " 3 " 27
10 " 1 " 10	10 " 2 " 20	10 " 3 " 30
1 ford 4 on 4	1 ford 5 on 5	1 ford 6 on 6
2 " 4 " 8	2 " 5 " 10	2 " 6 " 12
3 " 4 " 12	3 " 5 " 15	3 " 6 " 18
4 " 4 " 16	4 " 5 " 20	4 " 6 " 24
5 " 4 " 20	5 " 5 " 25	5 " 6 " 30
6 " 4 " 24	6 " 5 " 30	6 " 6 " 36
7 " 4 " 28	7 " 5 " 35	7 " 6 " 42
8 " 4 " 32	8 " 5 " 40	8 " 6 " 48
9 " 4 " 36	9 " 5 " 45	9 " 6 " 54
10 " 4 " 40	10 " 5 " 50	10 " 6 " 60
1 ford 7 on 7	1 ford 8 on 8	1 ford 9 on 9
2 " 7 " 14	2 " 8 " 16	2 " 9 " 18
3 " 7 " 21	3 " 8 " 24	3 " 9 " 27
4 " 7 " 28	4 " 8 " 32	4 " 9 " 36
5 " 7 " 35	5 " 8 " 40	5 " 9 " 45
6 " 7 " 42	6 " 8 " 48	6 " 9 " 54
7 " 7 " 49	7 " 8 " 56	7 " 9 " 63
8 " 7 " 56	8 " 8 " 64	8 " 9 " 72
9 " 7 " 63	9 " 8 " 72	9 " 9 " 81
10 " 7 " 70	10 " 8 " 80	10 " 9 " 90

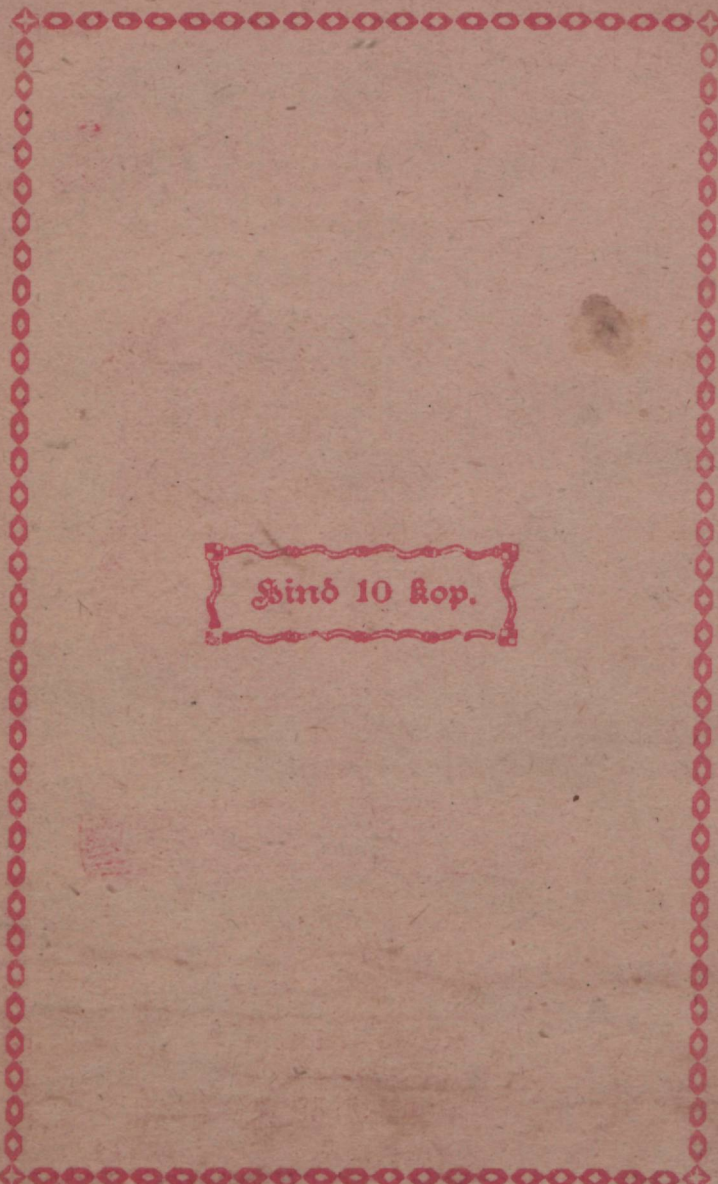
10 ford 10 100, 10 ford 100 on 1000.

Lapse õpetajale juhatuseks.

Rõige sündsamaks lugemise õpewiisiks peetakse healetamist, mille waral lugemine loomulikult ja turgelt kätte jaadakse. Wana weerimise wiis jäetakse täitja maha. See wiis ei ole mitte kõlblik; sest ta toob sõnade fisise healesid, mida sealt leida ep ole. Healetamise wiisi järele õpetatakse last nimelt tähe healt ehk heli tundma ja ei mitte tähe nime. Weerimisel öeldakse lapsele selle wastu aga just tähe nimi ette, näitujeks m=em, t=te, s=es j. n. e. Sel wiisil õpetatakse last walesti lugema, sest kofku lugeses peaks laps siis selle järele ütleva: ma=ema, et=ete, kas=kaes j. n. e. Tutwustagu seepärast last kofhe hafatusesit jaadik tähe helinaga, nagu seda healetamise wiis nõuab. Kuda seda teha, selleks järgmine näitus. Tähetakse lapsele näitujeks tähe m heli selgetis teha, siis wõetagu selleks niisugused sõnad, kus see täht sees, nagu: ma, ema, kamm, tamm, memm, piim, liim. Reid ja teisi sõnu öeldagu lapsele nõnda ette, et tähe m heli hästi selgesti kuuldawale tuleb. Nii sündigu see ka teiste tähtedega. Sel wiisil harjutades hakkab laps peagi iga tähe helinast aru saama, ja lugemine ei saa talle juurt raskust tegema. Umbhealelised tähed (b, d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, w) on muidugi¹ raskemad kätte õpetada kui täishealelised (a, e, i, o, u, ä, ö, ü), sest et esimeste tähtede helid teisiti kõlawad kui nende nimed, kuna täishealeliste helid ja nimed ühesugused on. — Selles aabitsas algab tähtede ja lugemise õpetus kolmanda aga el mitte esimese lehekülje pealt. Esimese lehekülje peal olewad wäikesed ja suured tähed on ainult raamatu eeslehe iluks trükitud. Iga päewa jaoks on üks tükk. Lastagu last seda hoolega ära õppida. Ühe puhuga ärgu kaua õpetatagu. See tüütaks lapse ära ja teeks temale õppimise igawaks. Õppimist peab lapsele igapidi armsaks püüutama teha; pidagu lapse õpetaja seda alati meeles, et: „arm jõuab enam kui hirm.“ Ei peaks mõnda raskemat tükki ühe päewaga selgetis jaadama, siis wõetagu sellets weel teine ehk kolmas päew appi. Wahete wahel saagu wanad tükid korratud. Kui see wõimalik, siis lastagu last ka ühtlasi neid tähti ja sõnu tahwli peale ära kirjutada, mis iga tüki juures kirjutuskirjaga on üles pandud. Sest lugemist ja kirjutamist läheb elus mõlemaid pea ühewõrra tarwis.

Бинд 10 коп.